

פרשת כי תשא - פרה

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
19:05	18:23	17:31*	י-ם
19:02	18:20	17:28	ת"א
19:03	18:21	17:29	חיפה
19:04	18:22	17:30	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 17:11

צדיקים ילכו במ

כל הדורות, שלא יאמרו הדור הבא אנו לא ראינו ולא שמענו איננו מצווים בכך.

אלא שעדיין יש להבין מדוע נתנה התורה מקום למינים ללמוד משם ולטעות בדרכם, ונראה לברא בס"ד שהנה אמרו רבותינו שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, א"כ כל מה שנמצא בעולם צריך להיות מצוי בתורה, ואפילו המקום לכפירה בתורה נמצא בתורה, וא"כ אפילו לסטרא אחרא, יש לו שורש בתורה אחרת לא היה לו קיום בעולם כלל. ולזה ישנם כל סיפורי הרשעים בתורה, שמשם כל הרוע יצא לעולם. ובה יבוארו דברי רז"ל (חולין קל"ט): ששאלו המן מן התורה מנין, ותירצו שנאמר (בראשית ג' י"א) הֲמֵן הֶעֱצָה אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶכְלֶתָ, ולכאורה מה יש לבקש את המן בתורה הלא המן היה בזמן המגילה ולא בזמן מתן תורה, ועוד מדוע הביאה הגמרא פסוק זה וכי חסר פסוקים שמוזכר בהם המן בניקודו ממש, אלא כאמור הענין הוא שאין דבר שאינו רמוז בתורה (כמבואר בתענית ט), וגם שם למדה זאת הגמרא על ענין אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף ליבו, הרי שאפילו התרעומות של האדם על ה' ח"ו שבדואי נחשב לעוון גם זה רמוז בתורה), והיינו מפני שלכל דבר יש קיום וחיות מן התורה וגם החיצונים יונקים מן התורה, והנה המן קיומו היה מחטא אדם הראשון בעץ הדעת, ולכן הגמרא הביאה דוקא את הפסוק האומר הֲמֵן הֶעֱצָה אפילו שאינו מנוקד כשם המן, ללמד ששם מקורו.

ומאחר שלכל דבר יש מקור בתורה ואפילו לרע שבעולם, א"כ מה יעשה האדם ולא יחטא היאך יאורו עיניו לבל יכשל ולא ילמד מן התורה עצמה ח"ו ללכת בדרך רעה, על זה באים דברי הנביא (הושע י"ד י') מִי חָסֵם וַיִּבֶן אֶלֶּה נִבְּוֹן וַיִּדְעֵם, פִּי יִשְׂרָיִם דִּבְרָתֵי ה' וַצְדִיקִים יִלְכּוּ בָם וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָם. והנה נאמר בם פעמים, לצדיקים ולרשעים, שבאותם דרכים הם דרכי ה' היא התורה הקדושה, הולכים גם הצדיקים וגם הרשעים, אלא שהצדיקים מוצאים בהם דרכים ישרות, ואילו הפושעים במ נכשלים ומוצאים את דרכיהם העקלקלות, והכל תלוי ברצונם אם להיות צדיקים ולבקש את דבר ה', או להיות פושעים ולבקש את תאות ליבם, והיינו מי שהוא פושע יבקש בתורה סיבה לפשיעותיו, ויתלה זאת בתורה, ולהיפך מי שבליבו יראת ה' וכל רצונו לעשות רצון ה', ימצא בתורה תמיד את הדרך הנכונה. ולזה התיקון האמיתי לחוטאי העגל הוא מי שיכול לקיים את המצוות בלא שום שאלות והתחכמויות, ה' ציוה וכך עושים, ולכן אמרו רבותינו תבוא האם היא מצות פרה אדומה, שהיא גזירה בלא טעם ובלא הבנה, ותקנה צואת בנה הוא חטא העגל, שהאמונה התמימה הזאת הקיימת בליבו היא תנחנו בדרך אמת, על דרך הכתוב (משלי י"א ג') תַּמְתַּת יִשְׂרָאֵל תִּנְחַם, ה' יאיר עינינו בתורתו וישים בליבנו אהבתו ויראתו כל הימים. אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על החטא החמור ביותר שהיה לישראל בדור המדבר ובכל הדורות, חטא העגל, ארבעים יום אחר המעמד המופלא של מתן תורה בהר סיני והנה ישראל עובדים לעגל ואומרים לו אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, וכבר ביארו רבותינו את הנסיון הגדול שעמדו בו ישראל באותם רגעים, שהשטן אמר להם שמת משה והראה להם את מיטתו, וכמו כן ביארו המפרשים שישראל לא האמינו בעגל שהוא אלוה, אלא שעבדו את העגל כממצע בינם לבין הבורא יתברך. אך אף על פי כן קשה מאוד, היאך הוציאו מפיהם אימרה כה משונה שאלה אלוקיך ישראל, וסתרו את הדברה השניה ששמעו כולם בסיני מפי הבורא יתברך בעצמו, לא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי (שמות כ' ג').

ושמעתי ממר אבי ר' יהודה לוי ז"ל, ביאור עמוק לענין והוא, שכאשר אמר לו הקב"ה למשה עברו ישראל על לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני, אמר לו משה רבנו, לא צוית זאת אלא לי שכן נאמר בלשון יחיד לא יהיה לך, אבל עם ישראל לא נצטוו על אלהים אחרים, והיינו שלא נצטוו שלא לעבוד עבודה זרה כממצע, וכעין מה שנאמר (דברים ד' י"ט) על השמש והירה אשר האומות עובדים אותם, אֲשֶׁר תִּלְקַח ה' אֱלֹהֶיךָ אִתָּם לְכָל הַעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם (ע"ש בראשית). [ואפשר שזו היתה כונה חוטאי העגל באומרם, עשה לנו אלוקים אשר ילכו לפנינו, אנו לא מבקשים דבר נגד התורה רק אלוקים אשר יוליך אותנו לפי התורה ולפי השיבושים אשר אנו רוצים למצוא לעצמנו בתורה].

והנה נמצאנו למדים, שלא עבדו את העגל עד שמצאו להם סמך מן התורה ובו פטרו את עצמם מן האיסור הכבד של לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני, אחרת לא היו עובדים לעגל. ואם ישאל השואל מדוע א"כ נתן להם הקב"ה פתח בתורה לכפור ולעבוד עבודה זרה, התשובה לכך היא שכעין זה מצאנו בבריאת העולם (בראשית א' כ"ו) שאמר הקב"ה למלאכים נעשה אדם בלשון רבים, ופירש רש"י: אע"פ שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן, ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שהיה מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו, ותשובתו כתובה בצדו ויברא את האדם ולא כתיב ויבראו. עכ"ל. והיינו שהקב"ה אינו נמנע לכתוב בתורה לשון המטעה מפני שלכל לשון כזו יש לה גם תשובתה בצידה המלמדת את האדם את הדרך הנכונה.

וגם כאן הרי נאמר לא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי, ולכאורה מה בא ללמדנו באומרנו על פני, מדוע לא די באומרנו לא יהיה לך אלוקים אחרים, והנה רש"י פירש: על פני - כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו על עבודה זרה אלא אותו הדור. ע"כ. והנה אם הקב"ה היה מצוה רק את משה רבנו, מה שייך לחלק בין הדורות, הרי כל זמן שמשה חי מצווה בזה, אלא בודאי שהציווי נאמר לכל העם ולכן יש צורך לצוות על

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הלכות קביעת עתים לתורה

כשלוני, הרי שתי רעות שיבואו על ידי, שנכשלתי בהלכה וגרמתי ללועגים עלי שיעשנו. וכן נפסק בשו"ע (סי' ק"י סעי' ה) הנכנס לבית המדרש יתפלל: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו וכו'. [המתכוון יראה שעשה את התפילה בלשון רבים אלוקינו, ובטור הוא בלשון יחיד כלשון הגמרא. אמנם גם הטור וגם השו"ע הוסיפו "ואלוקי אבותינו" (והטור הזכירו בלשון יחיד) שלא נזכרו בגמרא, וכנראה שכך היתה גירסתם הגמרא, אך לא מצאתי כן בדברי הראשונים שכולם כתבו בלשון יחיד ובלא להזכיר אלוקי אבותי, ומ"מ גם מלשון רבנו האר"י בשער המצוות שובאו בסמוך מוכח שהיה גורס "ואלוקי אבותי", והיה אומרה בלשון יחיד]. ורבנו האר"י בשער המצוות (פרשת ואתחנן) כתב הנוסח הנ"ל והוסיף בסופו לומר שני פסוקים: כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. והט"ז (סי' ק"ה) תיקן נוסח לאומרו ובפרט למי שלומד הלכה למעשה ומורה הוראות לרבים, והוא נוסח קצר הכולל הרבה, וזה הנוסח: יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתאיר עיני במאור תורתך, ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והיתר הן בדיני ממונות הן בהוראה הן בלימוד, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. עכ"ל. ולכן טוב לומר תחילה ממש בפתח בית המדרש (וכמו"ש בנן היודע ברכות כ"ח:) את הנוסח המתוקן בגמרא בדיוק בלא תוספת הפסוקים, וכאשר ישב ללמוד יאמר את הנוסח הנזכר של הט"ז, ובו כבר נוספו הפסוקים שהביא רבנו האר"י.

ה. ומלשון חז"ל משמע שדוקא כשנכנס לבית המדרש צריך לומר תפילה זו, מפני שרבים המצויים בה, ואפשר לבוא לידי מכשול בהוראה או בשמחה על כשולן חבירו בהוראה. וכן נפסק בשו"ע (סי' ק"י סעי' ה) הנכנס לבית המדרש יתפלל וכו'. ובדברי רבנו האר"י (בשער המצוות פרשת ואתחנן אות י"ח) מבואר שהיה אומר תפילה זו גם כאשר היה לומד בביתו עם חברי הישיבה, והוא מבואר שכן העיקר הוא הלימוד ברבים שאז מצוי מכשול טעות ולעג החברים, ואין ההקפדה בדוקא על בית המדרש, רק ששם המציאות היא שלומדים עם חברים. והט"ז (סי' ק"ה) כתב שהוא הדין שיתפלל תפילה זו מי שישב ללמוד אפילו ביחידות ובפרט במי שהגיע להוראה. [ונראה שטעמו מפני שלימודו בסופו של דבר ישמע לרבים ואם טעה בלימודו יבוא להכשיל אחרים בהוראותיו וכן במה שילעגו לו, ואמנם רבותינו כתבו בבית המדרש כי כך היה הדרך, ולא היה מצוי שהאדם ילמד ביום בביתו].

ו. כתב בספר מגיד מישרים (למרן ר' יוסף קארו זצ"ל, פרשת כי תבא): שקודם שילמד האדם יאמר עשר פעמים את הפסוק (תהילים קי"ט מ"ט) זָכַר דָּבָר לְעִבְדְּךָ עַל אֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּטָנִי, ותזהר שלא להפסיק מלימודך לשום ענין, ואז כל מה שתלמד יהיה זכור לך. עכ"ל. [ע"ש סוד הענין, ובפשטות נראה לבאר, שהמילה דָּבָר רומזת אל התורה כמו שאמרו רבותינו (בראשית רבה פרשה כ"ח אות ד') דבר ציוה לאלף דור, זו התורה שניתנה לדור האלף מברית העולם. והיינו אומרו זָכַר דָּבָר היא התורה לְעִבְדְּךָ עַל אֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּטָנִי, על שאני משתוקק ומיחל לדעתה].

א. אמרו חז"ל: היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון. (ברכות ס"ד). וביארו רבותינו שמדובר על היוצא מבית הכנסת אחר תפלת שחרית, שלאחריה ילך לבית המדרש (וכמבואר בטוש"ע סי' קנ"ה סעי' א). והנה בזמננו היה הבית הכנסת מיוחד לתפלה, ובית המדרש מיוחד לתורה לחוד, ואף בזמנינו שמתפללים בבתי מדרשות מ"מ שייך ג"כ דבר זה שאחר התפלה ילך להתחבר עם האנשים העוסקים בתורה במשניות וכדומה, ונאמר עליו הכתוב ילכו מחיל אל חיל. (משנ"ב ס"ק א').

ב. ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעברנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לבית המדרש ושכר הליכה בידו, או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיודע ויחשוב בעניניו ויכנס בלבו יראת שמים. (שו"ע והרמ"א שם סעי' א'). שאמרו בגמרא (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין שואלין אותו קבעת עתים לתורה, וטוב שיקבע העת מיד אחר התפלה משום ילכו מחיל אל חיל וכנזכר וגם דאם ילך מקודם לעסקיו חיישינן שמא ימשך ויתבטל קביעותו (משנ"ב ס"ק ב). ואם צריך לעשות דבר נחוץ לפחות ילמוד פסוק אחד או הלכה אחת. (מ"א ס"ק א). וטוב ללמוד תורה בהיותו לבוש בטלית ותפילין (כמבואר בסוף הקדמת המהרש"ו לשער ההקדמות בעשה טוב אות ו') ולכן רצוי לסמוך לימודו לתפילתו שאז הוא מעוטף ממילא בטלית ותפילין ואין בזה יוהרא, וכל אחד ילמד עימם כפי יכולתו ולפחות יעשה כדברי המ"א שיקרא איתם הלכה אחת או פסוק אחד ואח"כ יחלצם.

ג. קודם שילך לבית המדרש יוכל לאכול פת שחרית אם הוא רגיל בו, וטוב שירגיל בו. (שו"ע סי' קנ"ה סעי' ב). שכן אמרו רבותינו שפת שחרית וקיתון של מים מצילים משמונים ושלוש מחלות התלויות במרה, וי"ג שבחים נאמרו על פת שחרית, ובין הדברים שמחכימה את האדם ומצליחה אותו בלימודו ותלמודו מתקיים בידו. (וכמבואר כל זה בב"מ ק"ז:). ומי שלא אכל סעודתו עד שעבר הצות היום, יותר אין הסעודה מועילה לגופו, ומ"מ אם טעם משהו בבוקר אז אפילו שלא אכל את סעודתו עד אחר הצות, מ"מ היא מועילה לגופו.

(וכמבואר בשבת י'). [ואמנם במסכת שבת (שם) מבואר שהאוכל סעודתו בשעה ראשונה זה מאכל לודים, והיינו מאכל קניבלים אוכלי אדם, ובשעה שניה מאכל ליסטים, ובשעה רביעית זה מאכל כל אדם, ובשעה ששית זה מאכל תלמידי חכמים, ולכאורה זה סותר את הגמרא ב"בא מציעא שמשמע ממנה לאכול מיד בבוקר דהיינו אחר התפילה ועכ"פ קודם הלימוד. ונראה לי שהגמרא ב"בא מציעא דיברה בפת ומים בלבד, ואילו הגמרא בשבת מדברת בסעודה ממש. וצ"ע].

ד. אמרו רבותינו (ברכות כ"ח:), תנו רבנן בכניסתו לבית המדרש אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ופירש רש"י שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו חברי על